

měli spáchat

„přípravu k trestnému činu rozvracení republiky podle § 7 odst.1 tr.zák. k § 92 odst.1 písm.a) tr.zák., trestný čin vlastizrady podle § 91 tr.zák. č. 140/1961 Sb., ve znění účinném do 31.12.1969“,

tím, že

„vedení záměrem prostřednictvím neústavně vzniklé vlády legalizovat násilné, právnímu řádu tehdejší Československé socialistické republiky a mezinárodnímu právu odporující vniknutí vojsk tehdejší Varšavské smlouvy armádami Svazu Sovětských socialistických republiky, Německé demokratické republiky, Polské republiky, Maďarské lidové republiky a Bulharské lidové republiky na území tehdejší Československé socialistické republiky z nočních hodin dne 20. na 21.8.1968, včetně následných násilných akcí páchaných těmito vojsky na obyvatelstvu tehdejší Československé socialistické republiky, při plném vědomí toho, že v průběhu násilných akcí protiprávním omezením na svobodě byli tehdejší první tajemník ÚV KSČ Alexander Dubček, předseda Národního shromáždění Josef Smrkovský a předseda ÚV Národní fronty František Kriegel zbaveni možnosti výkonu svých ústavních funkcí a současně i s vědomím, že jejich jednání je v rozporu s tehdejší Ústavou Československé socialistické republiky (ústavní zákon ze dne 11.7.1960, č. 100 Sb.),

Jozef Lenárt dne 21.8.1968 společně s Aloisem Indrou, nar. ■■■■ 1921, zemř. 2.8.1990, Drahomírem Kolderem, nar. ■■■■ 1925, zemř. 20.8.1972 a Vasilem Bilakem, nar. ■■■■ 1917, občanem Slovenské republiky, navštívil v doprovodu příslušníků Sovětské armády na Pražském hradě tehdejšího prezidenta republiky Ludvíka Svobodu, jehož možnosti pohybu byly již omezeny sovětskými vojsky obsadivšími okolí jeho rezidence a navrhl mu ustavení podrobněji nespecifikované tzv. dělnicko-rolnické vlády namísto vlády stávající, ustanovené zákonnou cestou, což prezident republiky neakceptoval,

Jozef Lenárt a Milouš Jakeš v odpoledních hodinách dne 22.8.1968 na tehdejším velvyslanectví Svazu sovětských socialistických republik v Praze společně s Janem Pillerem, nar. ■■■■ 1922, zemř. 20.10.1995, Aloisem Indrou, nar. ■■■■ 1921, zemř. 2.8.1990, Drahomírem Kolderem, nar. ■■■■ 1925, zemř. 20.8.1972, Štefanem Sádovským, nar. ■■■■ 1928, zemř. 17.6.1984, Oldřichem Švestkou, nar. ■■■■ 1928, zemř. 23.3.1984, Oldřichem Pavlovským, nar. ■■■■ 1920, zemř. 5.12.1989, Vasilem Bilakem, nar. ■■■■ 1917, občanem Slovenské republiky, Emilem Rigem, nar. ■■■■ 1926, občanem Slovenské republiky a Františkem Barbírkem, nar. ■■■■ 1927, občanem Slovenské republiky, nejen akceptovali návrh tehdejšího velvyslance Svazu sovětských socialistických republik v Praze S.I. Červoněnka na vytvoření široce založené tzv. dělnicko-rolnické vlády namísto vlády stávající ustanovené zákonnou cestou, ale současně vyslovili souhlas se svou účastí v navrhované vládě a poté odjeli společně ve večerních hodinách na Pražský hrad, kde se pokusili získat pro tento záměr souhlas tehdejšího prezidenta republiky generála Ludvíka Svobody, přičemž k ustavení jimi zamýšlené vlády pro jednoznačně vyslovený nesouhlas prezidenta republiky a v důsledku dalšího politického vývoje ve státě nedošlo,

t e d y že jako českoslovenští občané ve spojení s cizí mocí se dopustili jednání pro společnost nebezpečného, které záleželo ve spolčení k účasti na násilných akcích proti republice a jejím orgánům v úmyslu rozvracet socialistické společenské a státní zřízení republiky, přičemž k pokusu ani k dokonání trestného činu nedošlo",

neboť nebylo prokázáno, že se stal skutek, pro nějž jsou obžalovaní stíháni.

O d ů v o d n ě n í :

Městský státní zástupce v Praze (dále jen „městský státní zástupce“) podal dne 12.12.2001 u Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“) obžalobu, v níž obžalované Jozefa Lenára a Milouše Jakeše vinil ze spáchání výše uvedené „přípravy k trestnému činu rozvracení republiky podle § 7 odst. 1 tr. zákona k § 92 odst. 1 tr. zákona, trestný čin vlastizrady podle § 91 tr. zákona č. 140/1961 Sb., ve znění účinném do 31.12.1969“.

Městský soud po provedeném hlavním líčení oba obžalované této obžaloby zprostil z důvodu § 226 písm. b) tr.ř., tj. že „v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem“.

Proti tomuto zprošťujícímu rozsudku podal městský státní zástupce včasné odvolání v neprospěch obou obžalovaných.

Městský státní zástupce v podaném odvolání především zdůraznil, že v podstatě nepolemizuje se skutkovým zjištěním městského soudu, takže odvolání směřuje zejména do právní kvalifikace skutku. Obžaloba jej kvalifikovala jako přípravu výše uvedeného trestného činu spáchanou ve formě spolčení. Vycházela z toho, že oba obžalovaní byli součástí širšího spolčení části tehdejší politické reprezentace, která ve spojení s cizí mocí usilovala o to, aby pomocí násilných akcí cizích okupačních armád došlo k útoku na ústavní principy republiky, především pak nahrazení legálně ustanovené vlády neústavní cestou. Napadený rozsudek je v tomto ohledu poněkud nejasný, když z jeho odůvodnění nelze dovodit, zda městský soud existenci tohoto spolčení vůbec nepovažuje za prokázanou, nebo zda dospěl k závěru, že takové spolčení sice existovalo, ale obžalovaní Jozef Lenárt a Milouš Jakeš nebyli jeho součástí. Jednání u sovětského velvyslance S. I. Červoněnka a následně u prezidenta republiky Ludvíka Svobody považuje za konzultace k řešení dané situace, nikoli jako přípravu k vytvoření nelegální tzv. dělnicko-rolnické vlády. Tím se soud dostává do zjevného rozporu s použitým zákonným důvodem zproštění obžaloby, protože důvod podle § 226 písm. b) tr.ř. předpokládá, že soud skutek uvedený v obžalobě akceptuje, ale nepovažuje jej za trestný čin. Z odůvodnění napadeného rozsudku je možno spíše dovodit, že soud skutek založený na spolčení pachatelů za prokázaný v podstatě nepovažuje, když konstatuje, že jednáními uvedenými v tomto skutku nebylo sledováno ustanovení nelegální vlády. Odvolatel však považuje za důkazně prokázané, že po invazi vojsk Varšavské smlouvy jednaly

orgány cizí moci ve spolupráci s částí politické reprezentace tehdejší ČSSR a že zde tedy bylo spolčení, jehož úkolem bylo legalizovat násilnou vojenskou akci a nahradit existující legální vládu vládou spolupracující s cizí mocí. Obžalovaní se nejen zúčastnili jednání o této vládě, nýbrž i souhlasili se svojí účastí v ní. V tomto směru bylo jednáno jak s velvyslancem SSSR, tak i s prezidentem republiky. Přitom jednání o této nové, tzv. dělnicko-rolnické vládě probíhalo za situace, kdy předseda legální vlády Oldřich Černík byl násilně internován, ovšem vláda jako orgán v rámci daných možností nadále fungovala a byla vyvíjena zjevná snaha po obnovení řádné činnosti všech státních institucí. Dne 22.8. byla konána plenární schůze této vlády, kterou řídil její první místopředseda Vladimír Štrougal. Tyto skutečnosti však skupina kolem Aloise Indry, včetně obžalovaných, ignorovala a jednala paralelně o ustavení jiné vlády, jako by stávající vláda neexistovala. Jejich počínání mělo zjevně spiklenecký charakter. V době, kdy byli zatýkáni vedoucí představitelé státu, obžalovaní Jozef Lenárt a Milouš Jakeš se volně pohybovali, stýkali se s představiteli invazních sil, přičemž jejich skupina používala k přepravě intervenční vojenské dopravní prostředky. Spolčení k žalovanému trestnému činu lze tedy považovat za prokázané. Prokázán byl i zákonný znak, že se tak stalo „ve spojení s cizí mocí“. Členové spolčení totiž museli vědět o násilných akcích jak proti obyvatelstvu, tak i proti ústavním činitelům a museli být proto srozuměni s tím, že jejich podíl na ustanovení nelegální vlády je jednáním v zájmu cizí moci, slouží ve prospěch souběžně probíhajících násilných akcí cizích armád a má tyto akce legalizovat.

I když je vycházeno ze zákonného znaku „socialistické společenské a státní zřízení“, jenž obsahoval trestný čin rozvracení republiky podle § 92 odst. 1 tr.zák. tehdy účinného trestního zákona (v současném trestním zákoně je tento termín nahrazen termínem „ústavní zřízení“), městský soud v podstatě vytvořil tezi, že i kdyby úmysl pachatelů směřoval proti ústavním zásadám tvořícím „státní zřízení“, nemohlo by se jednat o protiprávní, resp. trestné jednání, pokud by pachatelé jednali v úmyslu zachovat nebo dokonce obnovit „socialistický“ charakter společnosti, vedoucí úlohu KSČ a spojenectví se Sovětským svazem. Pokud by byl přijat tento názor, bylo by i pravdivé tvrzení někdejší normalizační propagandy, že násilný akt cizího státu spojený s útokem na státní orgány nebyl v rozporu s Ústavou a zákony ČSSR, jelikož internacionální zájmy zosobňující princip „zachování socialistického charakteru společnosti“ byl nadržován jiným ústavním a zákonným normám (tzv. Brežněvova doktrína). Takový názor je však v hrubém rozporu i s tehdejší Ústavou, jmenovitě s články 17 a 37 ústavního zákona č. 100/1960 Sb. Žalované jednání obou obžalovaných tedy nelze hodnotit jinak, než jako naprosto zásadní útok na ústavní systém, jako spolčení, jehož cílem byl vnitrostátní převrat v režii cizího státu a svévolné uchopení vládní moci.

Městský státní zástupce proto v petitu podaného odvolání navrhl, aby Vrchní soud v Praze (dále jen „vrchní soud“) jako soud odvolací podle § 258 odst. 1 písm. b), d) tr.ř. napadený rozsudek zrušil a podle § 259 odst. 1 tr.ř. věc vrátil městskému soudu.

Když vrchní soud podle § 254 odst. 1 tr.ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost výroku napadeného rozsudku, i správnost postupu řízení, které mu předcházelo, dospěl k následujícím závěrům.

Jak je patrné z napadeného rozsudku, v této věci obžalovaných Jozefa Lenárta a Milouše Jakeše podal městský státní zástupce obžalobu u městského soudu již 2.5.1997 (č.l. 762). Usnesením městského soudu ze dne 7.8.1997, č.j. 45 T 9/97-817, však byla věc podle § 188 odst. 1 písm. e) tr.ř. vrácena státnímu zástupci k došetření. Usnesením vrchního soudu ze dne 24.9.1997, č.j. 2 To 77/97-854, sice bylo toto rozhodnutí městského soudu ke stížnosti městského státního zástupce zrušeno a trestní stíhání obou obžalovaných bylo z důvodu § 172 odst. 1 písm. b) tr.ř. (tj. že skutek není trestným činem a není důvod k postoupení věci) zastaveno, ovšem rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 21.1.1998, č.j. 1 Tzn 27/97-874, bylo v řízení o stížnosti pro porušení zákona posledně uvedené usnesení vrchního soudu zrušeno a stížnost městského státního zástupce proti usnesení městského soudu byla podle § 148 odst. 1 písm. c) tr.ř. jako nedůvodná zamítnuta. Nejvyšší soud tedy ve skutečnosti potvrdil usnesení městského soudu o vrácení věci státnímu zástupci k došetření, když z největší části se identifikoval i se směry tohoto došetření a důkazy, jež k němu měly být použity.

Vrchní soud v rámci své přezkumné činnosti zjistil, že věc byla v přípravném řízení došetřena podle pokynů obsažených v cit. usnesení městského soudu a rozsudku Nejvyššího soudu. Během téměř osm let trvajících trestního řízení tak byly opatřeny a v hlavním líčení provedeny všechny relevantní důkazy nezbytné ke zjištění skutkového stavu této věci, o němž by nevznikaly důvodné pochybnosti (§ 2 odst. 5, § 89 odst. 1 tr.ř.). Podle přesvědčení vrchního soudu městský soud tyto důkazy v hlavním líčení nejen formálně řádně provedl (odvolatel ani jiné procesní strany v tomto směru nevznesly nejmenší námítky), nýbrž i logicky správně zhodnotil. Městský státní zástupce v úvodu svého odvolání také zdůrazňuje, že proti skutkovému zjištění městského soudu v podstatě nemá výhrady, které uplatňuje pouze proti jeho právnímu posouzení. I když v napadeném rozsudku je toto skutkové zjištění jen stručně zdůvodněno, nebyla v hlavním líčení provedenými důkazy prokázána největší, tj. rozhodující část jednání obou obžalovaných, jež je obsaženo v žalobním návrhu.

Shodně s napadeným rozsudkem je proto možno pouze zopakovat, že v tomto trestním řízení především nebylo prokázáno, že by v předsednictvu tehdejšího ÚV KSČ již před vstupem okupačních vojsk pěti zemí Varšavské smlouvy existovala, řečeno žalobcovými slovy: „skupina osob, která ve spojení s cizí mocí usilovala o to, aby pomocí násilných akcí cizích okupačních armád došlo k útoku na ústavní principy republiky, především pak nahrazení legálně ustanovené vlády neústavní cestou“ (jiný může být samozřejmě historický pohled, ovšem v tomto trestním řízení uvedená skutečnost prokázána nebyla). Nebyl opatřen žádný spolehlivý důkaz o tom, že by obžalovaní Jozef Lenárt a Milouš Jakeš byli členy takové skupiny, pokud existovala. Argumentace městského státního zástupce, že oba obžalovaní se v době obsazení státu těmito okupačními vojsky a zatýkání některých vedoucích státních a stranických představitelů volně pohybovali, stýkali se s představiteli invazních sil a dopravovali se intervenčními vojenskými dopravními prostředky, obsahuje jen určité indicie, které k spolehlivému prokázání těchto okolností nepostačují. Nebylo tedy prokázáno, že by obžalovaní byli součástí spiknutí, které dovozuje odvolatel, resp. spolčení, jež bylo (a dosud je) zákonným znakem přípravy k trestnému činu podle § 7 odst. 1 tr.zák. (v daném případě přípravy k trestnému činu vlastizrady podle § 91 v té době účinného trestního zákona spáchaného formou přípravy k trestnému činu

rozvracení republiky podle § 92 odst. 1 písm. a) tohoto trestního zákona). Nebylo prokázáno, že by mezi oběma obžalovanými a dalšími účastníky jednání, ať již na sovětském velvyslanectví nebo u prezidenta republiky, vznikla dohoda ke spáchání individuálně určeného trestného činu, v daném případě tedy posuzovaného trestného činu vlastizrady. Neexistuje žádný relevantní důkaz o tom, že oba obžalovaní, stejně jako další účastníci jednání na sovětském velvyslanectví, se na této půdě neocitli shodou okolností danou překotným vývojem událostí bezprostředně následujících po vstupu okupačních vojsk. Nebylo prokázáno, že by to byli obžalovaní, kdo podal návrh na ustanovení tzv. dělnicko-rolnické vlády, která měla nahradit legální vládu vedenou jejím předsedou Oldřichem Černíkem. Z provedených důkazů naopak vyplynulo, že tento návrh za jejich přítomnosti učinil sovětský velvyslanec S. I. Červoněnka. Oba obžalovaní, pokud byli ještě na sovětském velvyslanectví dotazováni na možné členství v této vládě, toto, podobně jako další účastníci tohoto jednání, odmítli. Pokud byli účastníky jednání u prezidenta republiky, kde Jan Piller, zastupující v té době prvního tajemníka ÚV KSČ Alexandra Dubčeka, o tomto jednání na sovětském velvyslanectví a návrhu velvyslance S. I. Červoněnka informoval prezidenta Ludvíka Svobodu a přítomné členy vlády, vystupovali pasivně a tento návrh nepodporovali. Nebylo prokázáno, že by obžalovaní, pokud se v té době zúčastnili výše uvedených a dalších jednání, jednali „ve spojení s cizí mocí“. Konečně nebyla prokázána pohnutka obžalovaných rozvracet socialistické společenské a státní zřízení (jinými slovy „ústavní zřízení“), která byla zákonným znakem subjektivní stránky trestného činu rozvracení republiky podle § 92 odst. 1 tehdejšího trestního zákona.

Z napadeného rozsudku a z obsahu důkazů provedených v hlavním líčení bylo naproti tomu prokázáno, že obžalovaní se zúčastnili dne 22.8.1968 zmíněného jednání stranických činitelů na sovětském velvyslanectví, že vyslechli návrh velvyslance S. I. Červoněnka, že o tomto návrhu diskutovali a že tento návrh ještě téhož dne tlumočil jimi zvolený zástupce prezidentu republiky Ludvíku Svobodovi, jenž jej za podpory prvního místopředsedy vlády Ludvíka Štrougala a členů vlády Hamouze a Macháčové jednoznačně odmítl. Tím jednání o tomto návrhu skončilo a všichni účastníci uvedené schůzky akceptovali stanovisko prezidenta republiky, že o věci pojede jednat do Moskvy s nejvyššími představiteli Svazu sovětských socialistických republik. Je také pravda, že obžalovaní, ovšem nejen oni, se v té době mohli relativně volně pohybovat, že jako vysocí straničtí činitelé se zúčastnili některých jednání s představiteli invazních sil a že k přepravě v některých případech použili intervenční vojenské dopravní prostředky.

Byla tedy prokázána jen marginální, z trestního hlediska naprosto irelevantní část jednání, které bylo obžalobou kladeno obžalovaným za vinu. Rozhodující část tohoto jednání, která by mohla vést i podle tehdy účinného trestního zákona k jejich trestní odpovědnosti za přípravu k trestnému činu vlastizrady podle § 7 odst. 1, § 91 formou přípravy k trestnému činu rozvracení republiky podle § 92 odst. 1 písm. a) tr.zák., prokázána nebyla. V tomto směru se však vrchní soud identifikuje s odvolatelovým názorem, že ani tehdejší ústavní pořádek a díkce trestního zákona, posuzovány též základními principy přirozeného práva, nedovolovaly nadřazovat zachování socialistického společenského zřízení v tehdejší pojetí nad suverenitu státu. Nebyla tedy prokázána podstata žalovaného skutku, tj. podstata jednání, jež bylo

obžalovaným kladeno za vinu. V takovém případě ovšem při městském soudem správně zjištěném skutkovém stavu věci nepřicházelo v úvahu zproštění obžalovaných obžaloby podle § 226 písm. b) tr.ř., neboť tento zprošťující důvod by předpokládal, že bylo prokázáno, že žalovaný skutek (jeho podstata) se stal, ale pouze není trestným činem (srov. č. 13/1982 a č. 37/1989 Sb. rozhod. tr.). V takovém případě by nemohla být odmítána ani argumentace obsažená v závěrečné části odvolání městského státního zástupce o neústavnosti, nelegálnosti a trestnosti činnosti obsažené v žalobním návrhu i podle právního řádu Československé socialistické republiky platného a účinného v rozhodných dnech roku 1968.

Městský soud proto neměl použít ke zproštění obžalovaných Jozefa Lenárta a Milouše Jakeše obžaloby nepřipadný zprošťující výrok podle § 226 písm. b) tr.ř., nýbrž měl aplikovat zprošťující výrok podle § 226 písm. a) tr.ř., tj. že „nebylo prokázáno, že se stal skutek, pro nějž jsou obžalovaní stíháni“. Vrchní soud tedy z podnětu odvolání městského státního zástupce napadený rozsudek městského soudu podle § 258 odst. 1 písm. b) tr.ř. (tj. pro jeho procesně právní vady) zrušil a sám podle § 259 odst. 3 tr.ř. rozhodl tak, že oba obžalované zprostil obžaloby podle posledně uvedeného zprošťujícího důvodu.

Ze všech až dosud uvedených důvodů rozhodl vrchní soud o podaném odvolání tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto jeho rozsudku. Pokud v tomto rozsudku není uvedeno jinak, odkazuje se na napadený rozsudek.

Zcela na závěr dlužno dodat, že ani napadený rozsudek městského soudu ani tento rozsudek odvolacího soudu si nemohou činit nárok na historické zhodnocení posuzované události, ale představují pouze výsledek trestního řízení v této věci obžalovaných Jozefa Lenárta a Milouše Jakeše, k němuž soudy dospěly procesním postupem na základě provedení dokazování.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku není přípustný další řádný opravný prostředek.

Lze však proti němu podat dovolání. Nejvyšší státní zástupce je může podat ve prospěch i v neprospěch obviněného pro nesprávnost kteréhokoli výroku, obviněný pro nesprávnost výroku, který se ho bezprostředně dotýká, a to pouze prostřednictvím svého obhájce. Jinak se takové podání za dovolání nepovažuje, byť bylo takto označeno. Dovolání se podává u soudu, který ve věci rozhodl v prvním stupni, do dvou měsíců od doručení rozhodnutí, proti němuž směřuje. O dovolání rozhoduje Nejvyšší soud.

V Praze dne 26. června 2003

Předseda senátu:

JUDr. Jindřich Fastner, v.r.

Za správnost vyhotovení: